

**ĐẠI HỌC QUỐC GIA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI & NHÂN VĂN**

-----o0o-----

TRẦN QUỐC HOÀN

**PHÁT TRIỂN VĂN HÓA TỪ QUAN ĐIỂM CỦA
CÁC NHÀ SÁNG LẬP CHỦ NGHĨA MÁC – LÊNIN
ĐẾN TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VÀ QUAN ĐIỂM
CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM
TRONG THỜI KỲ ĐỔI MỚI**

Chuyên ngành: CNDVBC & CNDVLS

Mã số: 62.22.80.05

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ TRIẾT HỌC

THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH – 2016

**Công trình được hoàn thành tại:
Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn
Thuộc Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh**

**Người hướng dẫn khoa học:
1. PGS,TS. ĐẶNG HỮU TOÀN
2. TS. THÁI THỊ THU HƯƠNG**

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Phản biện 3:

Phản biện độc lập 1:

Phản biện độc lập 2:

Luận án sẽ được bảo vệ trước hội đồng chấm luận án cấp cơ sở đào tạo
hợp tại Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia
Thành phố Hồ Chí Minh

Vào hồi.....Giờ.....Ngày.....Tháng.....năm 2016

Có thể tìm hiểu luận án tại:

- Thư viện Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Tp. Hồ Chí Minh
- Thư viện Khoa học Tổng hợp, Số 9 Lý Tự Trọng, Q.1, Tp. Hồ Chí Minh

DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH ĐÃ CÔNG BỐ

1. Trần Quốc Hoàn (2008), “Vai trò của đội ngũ trí thức trong lĩnh vực nghệ thuật ở Thành phố Hồ Chí Minh”, *Tạp chí Tuyên giáo*, số 10/2008, tr.55 – 57.

2. Trần Quốc Hoàn (2015), “Giá trị thời đại trong quan niệm về phát triển văn hóa của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin”, *Tạp chí Khoa học Chính trị*, số 4/2015, tr.21 – 25.

3. Trần Quốc Hoàn (2015), “Góp phần làm rõ quan điểm “phát triển văn hóa với tư cách là nền tảng tinh thần xã hội””, *Tạp chí Khoa học xã hội*, số 5(201) 2015, tr.44 – 49.

4. Trần Quốc Hoàn (2015), “Gắn phát triển văn hóa với thực hiện chiến lược phát triển con người – một định hướng xây dựng nền văn hóa và con người Việt Nam”, *Tạp chí Lao động và Công đoàn*, số 572 (Kỳ 2 tháng 5 – 2015), tr.12 – 13.

5. Trần Quốc Hoàn (2015), “Tính đặc thù của văn hóa và mối quan hệ giữa văn hóa với kinh tế, chính trị, xã hội trong tư tưởng Hồ Chí Minh”, *Tạp chí Văn hóa & Nguồn lực*, số 3 – 2015, tr.3-7.

6. Trần Quốc Hoàn (Nhóm tác giả) (2013), “*Văn hóa phi vật thể người Việt ở tỉnh Ninh Thuận*”, Nxb Đại học Công nghiệp TP. Hồ Chí Minh.

7. Trần Quốc Hoàn (Nhóm tác giả) (2016), “*Văn hóa phi vật thể các dân tộc tỉnh Sóc Trăng*”, Nxb Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh.

7. Trần Quốc Hoàn (2013), “Lễ hội Thác Côn”, *Đề tài khoa học cấp Tỉnh*, thành viên.

8. Trần Quốc Hoàn (2013), “Lễ hội Nghinh Ông huyện Trần Đề”, *Đề tài khoa học cấp Tỉnh*, thành viên

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của luận án

Trong Hội nghị liên chính phủ về các chính sách văn hóa diễn ra tại Vonivơ (Italia), năm 1970, nguyên Tổng Giám đốc UNESCO - Fiderico Mayor đã đưa ra một khái niệm văn hóa mà theo đó, văn hóa là cái vừa mang tính khái quát, vừa mang tính đặc thù. Khái niệm văn hóa mà Fiderico Mayor đưa ra đã được cộng đồng quốc tế công nhận, đó là: “Văn hóa bao gồm tất cả những gì làm cho dân tộc này khác với dân tộc khác, từ những sản phẩm tinh vi hiện đại nhất cho đến tín ngưỡng, phong tục, tập quán, lối sống và lao động”¹

Theo khái niệm hay định nghĩa đó thì văn hóa Việt Nam là bao gồm tất cả những giá trị vật chất và tinh thần, là sự thể hiện tư duy sáng tạo, sáng tác, phát minh, là ý thức về ngôn ngữ, về lịch sử, về kinh tế, chính trị, xã hội và về đạo đức, thẩm mỹ của người Việt Nam. Nền văn hóa Việt Nam hôm nay là thành quả của hàng ngàn năm lao động sáng tạo và đấu tranh kiên cường trong công cuộc dựng nước và giữ nước của cộng đồng các dân tộc Việt Nam. Bằng lao động sáng tạo, bằng ý chí đấu tranh kiên cường, bất khuất, dân tộc Việt Nam đã xây đắp nên một nền văn hóa kết tinh sức mạnh và in đậm dấu ấn bản sắc dân tộc, chứng minh hùng hồn cho sức sống mãnh liệt và sự trường tồn của cộng đồng các dân tộc Việt Nam. Nền văn hóa ấy còn là kết quả của sự giao lưu và tiếp thu tinh hoa văn hóa của nhiều nền văn minh nhân loại trên con đường không ngừng tự hoàn thiện và phát triển của nó.

Trong công cuộc đổi mới đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa, khi Đảng Cộng sản Việt Nam xác định lấy chủ nghĩa Mác - Lênin làm nền tảng tư tưởng và kim chỉ nam cho mọi hành động của Đảng, văn hóa mácxít mà cốt lõi, nền tảng là quan điểm văn hóa của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin đã trở thành một trong những cội nguồn văn hóa chủ đạo trong nền văn hóa Việt Nam hôm nay. Đóng góp quan trọng nhất của văn hóa mácxít nói chung, quan điểm văn hóa của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin nói riêng là góp phần xây dựng phương pháp tư duy khoa học về thế giới, về lịch sử, về lẽ sống con người, làm cho văn hóa Việt Nam mang tính hiện đại và giữ vững định hướng xã hội chủ nghĩa trong quá trình phát triển

¹ *Từ điển bách khoa Việt Nam* (2005), t.4, Nxb Từ điển bách khoa, Hà Nội, tr.798.

của mình. Nghị quyết “Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc” mà Hội nghị Trung ương năm khóa VIII đưa ra đến nay vẫn là Nghị quyết có ý nghĩa chiến lược, chỉ đạo quá trình xây dựng và phát triển sự nghiệp văn hóa ở nước ta, cần được kế thừa, bổ sung và phát huy trong thời kỳ mới. Với quan điểm đó, Đảng ta đã xác định: “Phương hướng chung của sự nghiệp văn hoá nước ta là phát huy chủ nghĩa yêu nước và truyền thống đại đoàn kết dân tộc, ý thức độc lập tự chủ, tự cường, xây dựng và bảo vệ tổ quốc xã hội chủ nghĩa, xây dựng và phát triển nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, tiếp thu tinh hoa văn hoá nhân loại, làm cho văn hoá thấm sâu vào toàn bộ đời sống và hoạt động xã hội, vào từng người, từng gia đình, từng tập thể và cộng đồng, từng địa bàn dân cư, tạo ra trên đất nước ta đời sống tinh thần cao đẹp, trình độ dân trí cao, khoa học phát triển, phục vụ đắc lực sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, văn minh, tiến bước vững chắc lên chủ nghĩa xã hội”².

Do vậy, có thể nói, xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, “phát triển toàn diện, hướng đến chân - thiện - mỹ, thấm nhuần tinh thần dân tộc, nhân văn, dân chủ và khoa học; xây dựng văn hóa thực sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc của xã hội; xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện... Làm cho giá trị văn hóa thấm sâu vào mọi lĩnh vực, mọi mặt hoạt động, mọi quan hệ xã hội, thành sức mạnh nội sinh quan trọng của phát triển bền vững”³, mà Đảng ta đã khẳng định tại Đại hội XII của Đảng, không thể thiếu đóng góp quan trọng của văn hóa mácxít nói chung, quan điểm về văn hóa và phát triển văn hóa của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam nói riêng. Qua đó, khẳng định việc nghiên cứu văn hóa và phát triển văn hóa từ quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin đến tư tưởng Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam nhằm cung cấp những luận cứ khoa học cho Đảng Cộng sản Việt Nam hoạch định, định hướng xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc với tư cách nền tảng tinh thần của xã hội, cần được coi là

² Đảng Cộng sản Việt Nam (2007), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.106.

³ Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, tr.28,29.

việc làm vừa có ý nghĩa lý luận bức thiết, vừa có ý nghĩa thực tiễn thiết thực. Đó là lý do mà tác giả chọn vấn đề ***“Phát triển văn hóa từ quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin đến tư tưởng Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam trong thời kỳ đổi mới”*** làm đề tài luận án tiến sĩ.

2. Tổng quan tình hình nghiên cứu

Thứ nhất, các công trình khoa học liên quan đến quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin về văn hóa và phát triển văn hóa

“*Tìm hiểu về văn hóa văn minh*”, của tác giả Hồ Sĩ Quý (1999), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. “*Quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin về văn hóa*”, của tác giả Phạm Duy Đức (2001) chủ biên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. “*Chủ nghĩa Mác- Lênin và công cuộc đổi mới ở Việt nam*”, của tác giả Đặng Hữu Toàn (2002), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. “*Tư tưởng của V.I.Lênin về xây dựng nền văn hóa xã hội chủ nghĩa và sự vận dụng của Đảng Cộng sản Việt Nam trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước*”, luận án tiến sĩ triết học của tác giả Thái Thị Thu Hương (2004), bảo vệ tại trường Đại học Khoa học xã hội & nhân văn, Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh. “*Văn hóa Việt Nam trên con đường đổi mới - những thời cơ và thách thức*”, của tác giả Trần Văn Bình (2010), Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội. Ngoài ra, còn có thể kể đến một số bài viết của các tác giả như: Lê Thanh Sinh (1998), “*V.I.Lênin nói về vai trò của văn hóa trong công cuộc xây dựng xã hội mới*”, đăng trong công trình, “*Văn hóa và phát triển ở thành phố Hồ Chí Minh*”, do Nguyễn Thế Nghĩa và Lê Hồng Liêm đồng chủ biên, Nhà xuất bản Sở Văn hóa – Thông tin, TP. Hồ Chí Minh; Trần Thị Minh (2010), “*Quan điểm của V.I.Lênin về vai trò của văn hóa và phát triển văn hóa trong thời kỳ quá độ*”, *Tạp chí Triết học*, số 4 - 2010; v.v...

Thứ hai, các công trình khoa học liên quan đến tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa và phát triển văn hóa

“*Tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển văn hóa và con người*” của tác giả Đặng Xuân Kỳ (2005) chủ biên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. “*Bác Hồ với nhân sĩ, trí thức*” của tác giả Trần Đương (2005), Nhà xuất bản Thông tấn, Hà Nội. “*Văn hóa và con người Việt Nam trong tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa theo tư tưởng Hồ Chí Minh*”, của tác giả Hoàng Chí Bảo (2006), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. “*Văn hóa và triết lý*

phát triển trong tư tưởng Hồ Chí Minh” của tập thể tác giả Đinh Xuân Lâm và Bùi Đình Phong (2008), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. “*Tư tưởng Hồ Chí Minh và Đảng cộng sản Việt Nam về xây dựng con người mới, văn hóa mới*” của tác giả Nguyễn Trung Thu (2013), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. Ngoài ra, còn có thể kể đến một số công trình, bài viết của các tác giả có đề cập ít nhiều đến tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa và phát triển văn hóa như: “*Văn hóa và triết lý phát triển văn hóa trong tư tưởng Hồ Chí Minh*”, của tập thể tác giả Đinh Xuân Lâm và Bùi Đình Phong (2007), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội; “*Quan điểm của chủ nghĩa Mác – Lênin về văn hóa*”, của tác giả Phạm Duy Đức (2008) chủ biên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội; v.v...

Thứ 3, các công trình khoa học liên quan đến quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển văn hóa trong công cuộc đổi mới đất nước

“*Tư tưởng của V.I.Lênin về xây dựng nền văn hóa xã hội chủ nghĩa và sự vận dụng của Đảng Cộng sản Việt Nam trong sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước*”, luận án tiến sĩ triết học của tác giả Thái Thị Thu Hương (2004), bảo vệ tại trường Đại học Khoa học xã hội & nhân văn, Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh. “*Văn hóa và con người Việt Nam trong tiến trình công nghiệp hóa, hiện đại hóa theo tư tưởng Hồ Chí Minh*”, của tác giả Hoàng Chí Bảo (2006), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. “*Văn hóa Việt Nam trên con đường đổi mới – những thời cơ và thách thức*”, của tác giả Trần Văn Bình (2010), Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội. “*Phát triển văn hóa Việt Nam giai đoạn 2011 – 2020 – Những vấn đề phương pháp luận*”, của tác giả Phạm Duy Đức (2010) chủ biên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. “*Tư tưởng Hồ Chí Minh và Đảng cộng sản Việt Nam về xây dựng con người mới, văn hóa mới*”, của tác giả Nguyễn Trung Thu (2013), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội. “*Vấn đề phát triển văn hóa - Qua Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ XI*” của tập thể tác giả Đỗ Ngọc Anh và Đỗ Thị Minh Thúy (2013) đồng chủ biên, Nhà xuất bản Văn hóa thông tin và Viện Văn hóa. Ngoài ra, còn có thể kể đến một số công trình, bài viết ít nhiều có liên quan như sau: “*Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc*”, của tác giả Nguyễn Khoa Điềm (2002), Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội; “*Thành tựu trong xây dựng và phát*

triển văn hóa Việt Nam 25 năm đổi mới (1986 – 2010)”, của tác giả Phạm Duy Đức (2010) chủ biên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội; v.v...

Như vậy, có thể nói, ở nước ta trong những năm gần đây, đã có những công trình, bài viết về quan điểm về văn hóa và phát triển văn hóa của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam trong thời kỳ đổi mới trên một phương diện nào đó và từ những cách tiếp cận khác nhau. Tuy nhiên, việc tìm hiểu, nghiên cứu những quan điểm về văn hóa và phát triển văn hóa của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam trong thời kỳ đổi mới vẫn cần phải được tiếp tục để có được cái nhìn toàn diện và sâu sắc hơn.

3. Mục đích và nhiệm vụ của luận án

3.1. Mục đích nghiên cứu

Phân tích và làm sáng tỏ nội dung phát triển văn hóa từ quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin đến tư tưởng Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam trong thời kỳ đổi mới để qua đó, khẳng định cơ sở lý luận cho Đảng Cộng sản Việt Nam hoạch định, định hướng xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc với tư cách nền tảng tinh thần của xã hội.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Để đạt được mục đích nêu trên, luận án tập trung giải quyết ba nhiệm vụ chủ yếu sau đây:

Thứ nhất, trình bày và phân tích quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin về văn hóa và phát triển văn hóa.

Thứ hai, trình bày và phân tích nội dung tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa và phát triển văn hóa.

Thứ ba, trình bày và phân tích quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển văn hóa trong thời kỳ đổi mới.

4. Cơ sở lý luận và phương pháp nghiên cứu

4.1. Cơ sở lý luận

Luận án được thực hiện trên cơ sở lý luận, phương pháp luận của chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về văn hóa và phát triển văn hóa.

Luận án dựa trên chính di sản lý luận của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và các văn kiện của Đảng Cộng sản

Việt Nam, đồng thời kế thừa có chọn lọc những công trình nghiên cứu có liên quan đến đề tài của các tác giả đi trước.

4.2. Phương pháp nghiên cứu

Để nghiên cứu và trình bày kết quả nghiên cứu, tác giả sử dụng các phương pháp như phân tích và tổng hợp, logic và lịch sử, khái quát hóa và đặc biệt là phương pháp phân tích văn bản.

5. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án

Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án là quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin về văn hóa và phát triển văn hóa, tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa và phát triển văn hóa mà các ông đã đưa ra trong di sản lý luận của mình. Nghiên cứu quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển văn hóa trong thời kỳ đổi mới được thể hiện trong các văn kiện, tài liệu của Đảng Cộng sản Việt Nam.

6. Đóng góp mới và ý nghĩa khoa học, thực tiễn của luận án

6.1. Đóng góp mới của luận án

Thứ nhất, luận án khẳng định ý nghĩa lịch sử trong quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin về văn hóa và phát triển văn hóa.

Thứ hai, luận án góp phần làm sáng tỏ sự kế thừa, vận dụng và phát triển sáng tạo quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin về văn hóa và phát triển văn hóa trong tư tưởng Hồ Chí Minh.

Thứ ba, luận án góp phần khẳng định đường lối văn hóa, quan điểm, nội dung và định hướng phát triển văn hóa với tư cách nền tảng tinh thần xã hội của Đảng Cộng sản Việt Nam trong thời kỳ đổi mới là sự kế thừa, vận dụng và phát triển sáng tạo quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển văn hóa.

6.2. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của luận án

Ở một mức độ nhất định về phương diện lý luận, luận án góp phần làm sáng tỏ quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin về văn hóa và phát triển văn hóa; tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa và phát triển văn hóa; quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về phát triển văn hóa trong thời kỳ đổi mới.

Luận án góp phần là cơ sở lý luận cho Đảng Cộng sản Việt Nam hoạch định, định hướng xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc với tư cách nền tảng tinh thần của xã hội. Luận án có

thể được sử dụng như một tài liệu tham khảo cho việc nghiên cứu và giảng dạy về chủ nghĩa Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh và Đường lối cách mạng của Đảng Cộng sản Việt Nam nói chung, phát triển văn hóa nói riêng trong các trường Đại học, Cao đẳng trên toàn quốc.

7. Kết cấu của luận án

Ngoài phần mở đầu, kết luận, mục tài liệu tham khảo, luận án gồm ba chương 7 tiết.

Chương 1

QUAN ĐIỂM CỦA CÁC NHÀ SÁNG LẬP CHỦ NGHĨA MÁC – LÊNIN VỀ VĂN HÓA VÀ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA

1.1. QUAN ĐIỂM CỦA C.MÁC VÀ PH.ĂNGGHEN VỀ VĂN HÓA VÀ VAI TRÒ CỦA VĂN HÓA TRONG ĐỜI SỐNG XÃ HỘI

1.1.1. Quan điểm của C.Mác và Ph.Ăngghen về văn hóa

Ngay từ những tác phẩm đầu tay, C.Mác và Ph.Ăngghen đã đưa ra quan niệm về văn hóa và khẳng định quan điểm phát triển văn hóa với tư cách nền tảng tinh thần xã hội. Trong *Bản thảo kinh tế - triết học năm 1844*, các ông đã đưa ra quan niệm: Văn hoá là toàn bộ những thành quả được tạo ra nhờ hoạt động lao động sáng tạo của con người - hoạt động sản xuất vật chất và tái sản xuất ra đời sống hiện thực của con người. Văn hoá là "thiên nhiên thứ hai" - thiên nhiên được con người cải biến, được nhân hoá, mang ý nghĩa và nội dung con người. Văn hoá là "tác phẩm của con người", là *phương thức hoạt động sống đặc thù của con người* - phương thức mà con người "nhào nặn", tạo dựng thế giới tự nhiên cho mình "theo các quy luật của cái đẹp"⁴.

Như vậy, có thể nói, trong quan niệm của C.Mác, Ăng ghen văn hoá là cái phản ánh tính đặc thù của hoạt động con người và sự tồn tại cũng với tính đặc thù như vậy của con người trong thế giới.

1.2. Quan niệm của C.Mác và Ph.Ăngghen về vai trò của văn hóa trong đời sống xã hội.

Theo quan niệm của C.Mác và Ph. Ăngghen, văn hoá là cái thể hiện sự giải phóng của con người, sự tự giải phóng của con người khỏi những ràng buộc và sự thống trị với một sức mạnh bí ẩn của thế giới tự nhiên và thế

⁴ C.Mác và Ph.Ăngghen (2000), *Toàn tập t.42*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.136,137.

giới "thần thánh" mà con người tưởng tượng ra do sự bất lực của mình trước. Văn hoá là cái thể hiện sức mạnh xã hội của hoạt động lao động sản xuất của con người.

Văn hóa còn là hoạt động tinh thần, hoạt động giáo dục và khai sáng theo nghĩa rộng nhất của từ này để tạo nên những sản phẩm tinh thần cho con người, cho thế giới con người, làm nên nền tảng tinh thần của xã hội. Với tư cách phương thức hoạt động sản xuất tinh thần, văn hoá là lĩnh vực hoạt động tích cực của con người nhằm sản xuất và tái sản xuất ra bản thân mình với tư cách một thực thể xã hội.

Về mối quan hệ giữa văn hóa đối với kinh tế, trên quan điểm duy vật biện chứng, C.Mác và Ăngghen khẳng định yếu tố kinh tế không phải là cái duy nhất và chỉ khi "*xét đến cùng*" thì yếu tố kinh tế mới là cái quyết định, yếu tố tinh thần, văn hoá tinh thần có tính độc lập tương đối, có vai trò tích cực đối với sự phát triển lịch sử⁵.

1.2. QUAN ĐIỂM CỦA V.I.LÊNIN VỀ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA

1.2.1. Quan điểm của V.I.Lênin về văn hóa vô sản

Thống nhất với quan điểm của C.Mác và Ph.Ăngghen, V.I.Lênin khẳng định rằng, văn hóa là một trong những hình thái kinh tế xã hội, phản ánh thực trạng xã hội và những quan hệ xã hội. Cũng như hình thái ý thức xã hội khác, văn hóa tác động tích cực trở lại đời sống xã hội.

Kế thừa và phát triển quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác về văn hóa, V.I.Lênin đã đưa ra quan niệm của mình về văn hóa vô sản. Theo V.I.Lênin, văn hóa vô sản phải mang theo một chất lượng mới của một nền văn hóa tiên tiến, phù hợp với sứ mệnh lịch sử vĩ đại của giai cấp công nhân trong thời đại mới. Song, “nền văn hóa ấy không phải tự nhiên mà có”⁶, nó là một sự kế tục, biết chọn lọc và tiếp thu những tinh hoa, giá trị cao đẹp của các nền văn hóa đã có trong lịch sử.

Trong quan điểm của V.I.Lênin nói riêng và của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin nói chung, ta nhận thấy rằng văn hóa là một hình thái ý thức xã hội phản ánh hiện thực khách quan và hướng tới sự tiến bộ của xã hội loài người, vì vậy văn hóa phải là của toàn dân, mang tính nhân loại, phổ

⁵ Xem: C.Mác và Ph.Ăngghen (1997), *Toàn tập t.37*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.641.

⁶ V.I.Lênin (1977), *Toàn tập, t.41*, Nxb Tiến bộ, Mátxcova, tr.361.

biến bất kể là do giai cấp nào tạo ra. Hay nói khác đi, nói đến văn hóa và nói đến con người.

1.2.2. Quan điểm của V.I.Lênin về sự cần thiết phát triển văn hóa trong sự phát triển xã hội

Khi kế thừa và phát triển quan niệm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác về văn hoá và vai trò của văn hoá trong công cuộc xây dựng xã hội mới, V.I.Lênin đã ý thức một cách rõ ràng rằng, để đưa công cuộc đó đến thắng lợi hoàn toàn, giai cấp vô sản cách mạng Nga phải đồng thời tiến hành những hoạt động cách mạng trên tất cả các lĩnh vực của đời sống kinh tế - xã hội, trong đó không thể không có lĩnh vực văn hoá.

V.I.Lênin cho rằng, bản thân giai cấp vô sản cách mạng Nga phải tự mình trang bị cho mình một trình độ văn hoá nhất định và hơn nữa, nhất thiết phải tiến hành một cuộc cách mạng văn hoá trên quy mô toàn quốc để xây dựng một nền văn hoá mới làm cơ sở nền tảng cho công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội, phát triển kinh tế. Nền văn hoá đó, theo ông, phải là nền văn hoá xã hội chủ nghĩa.

Qua nghiên cứu lý luận và từ những trải nghiệm trong thực tiễn, V.I.Lênin đã đưa ra một quan điểm khoa học và đúng đắn: "Muốn xây dựng chủ nghĩa xã hội thì phải văn minh đã"⁷. Hơn nữa, V.I.Lênin còn tin tưởng chắc chắn rằng, nước Nga "chỉ cần hoàn thành cuộc cách mạng văn hoá là đủ để... trở thành một nước hoàn toàn xã hội chủ nghĩa"⁸.

1.2.3. Quan điểm của V.I.Lênin về nội dung phát triển văn hóa

Để hoàn thành cuộc cách mạng văn hoá theo V.I.Lênin nước Nga Xôviết "cần phải có cả một cuộc cách mạng, cả một thời kỳ phát triển văn hoá của quần chúng nhân dân"⁹, V.I.Lênin đòi hỏi giai cấp vô sản và nhà nước của giai cấp vô sản phải chủ động, tích cực giáo dục và không ngừng nâng cao trình độ văn hoá, văn minh cho quần chúng nhân dân lao động, đồng thời phải biết kế thừa, tiếp thu có chọn lọc những thành quả văn hoá, văn minh của nhân loại và biến những thành quả ấy thành tài sản văn hoá của quần chúng nhân dân lao động trong công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội.

⁷ V.I.Lênin (1978), *Toàn tập*, t.45, Nxb Tiến bộ, Mátxcova, tr.433.

⁸ V.I.Lênin (1978), *Toàn tập*, t.45, Nxb Tiến bộ, Mátxcova, tr.428,429.

⁹ V.I.Lênin (1978), *Toàn tập*, t.45, Nxb Tiến bộ, Mátxcova, tr.424.

V.I.Lênin còn cho rằng, việc kế thừa và tiếp thu những di sản văn hoá và thành tựu văn minh của nhân loại cần phải được tiến hành một cách có chọn lọc trên quan điểm của chủ nghĩa Mác và những điều kiện của thời đại mới - thời đại quá độ lên chủ nghĩa xã hội.

1.3. Ý NGHĨA LỊCH SỬ TRONG QUAN ĐIỂM CỦA CÁC NHÀ SÁNG LẬP CHỦ NGHĨA MÁC – LÊNIN VỀ VĂN HÓA VÀ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA

1.3.1. Quan điểm về văn hóa và phát triển văn hóa của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin là cơ sở lý luận cho sự phát triển văn hóa nói riêng và phát triển xã hội nói chung

Ý nghĩa lịch sử trong quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác về phát triển văn hóa là ở quan điểm lấy phát triển văn hóa làm cơ sở để phát triển nền tảng tinh thần của xã hội.

Trong quan niệm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin, văn hoá luôn có ảnh hưởng, tác động đến tiến trình phát triển của lịch sử, đến sự phát triển xã hội. Văn hóa, về một phương diện nào đó, còn đóng vai trò là cơ sở, là nền tảng của sự phát triển xã hội, trở thành yếu tố cấu thành cơ sở, nền tảng tinh thần của xã hội. Chính vì thế, trong quá trình xây dựng nền văn hóa mới, xã hội mới - xã hội chủ nghĩa, các ông đã và luôn khẳng định quan điểm rằng, *lấy phát triển văn hóa làm cơ sở để phát triển nền tảng tinh thần của xã hội*.

1.3.2. Quan điểm về văn hóa và phát triển văn hóa của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin là cơ sở cho việc xây dựng nền văn hóa mới

Khẳng định ý nghĩa lịch sử trong quan niệm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin về phát triển văn hóa trong sự gắn kết hài hòa với phát triển kinh tế, chúng ta không thể không khẳng định quan niệm của V.I.Lênin về sự cần thiết phải tiến hành “một cuộc cách mạng văn hóa” trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội.

Thực tiễn vận động và phát triển của thế giới trong những thập niên gần đây, cũng như thực tiễn của 30 năm đổi mới đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam chúng ta cũng cho thấy, chúng ta không thể xem nhẹ yếu tố văn hóa trong quá trình phát triển, bởi chính văn hóa và phát triển văn hóa đã là cho sự phát triển kinh tế trở nên có ý nghĩa, phát triển kinh tế - xã hội trở nên bền vững và nhờ đó, chúng ta mới thực hiện được mục tiêu nhân đạo, nhân văn trong phát triển.

1.3.3. Quan điểm về văn hóa và phát triển văn hóa của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin là cơ sở cho việc xây dựng và phát triển con người mới trong nền văn hóa mới

Ý nghĩa lịch sử trong quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác về phát triển văn hóa là ở quan điểm lấy phát triển văn hóa làm nền tảng tinh thần của xã hội và lấy nền tảng tinh thần của xã hội để phát triển con người toàn diện.

Thêm nữa, ý nghĩa lịch sử trong quan niệm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác- Lênin về phát triển văn hóa còn ở quan điểm coi phát triển văn hóa chính là nền tảng của quá trình con người tạo ra chính mình “trong toàn bộ sự trọn vẹn của mình”, hay phát triển toàn diện chính bản thân mình với tư cách một phương thức sản xuất hay một dạng sản xuất đặc biệt, độc đáo - phương thức con người tái tạo ra chính mình với tư cách một sinh vật có tính xã hội hay quá trình tự tái tạo mang tính xã hội của con người¹⁰.

KẾT LUẬN CHƯƠNG 1

1. Theo quan điểm của C.Mác và Ph.Ăngghen, *văn hoá là toàn bộ những thành quả được tạo ra nhờ hoạt động lao động sáng tạo của con người*. Văn hoá là "thiên nhiên thứ hai" - thiên nhiên được con người cải biến, được nhân hoá, mang ý nghĩa và nội dung con người.

Vận dụng quan niệm duy vật biện chứng C.Mác và Ph.Ăngghen khẳng định, yếu tố kinh tế không phải là cái duy nhất và chỉ khi "*xét đến cùng*" thì yếu tố kinh tế mới là cái quyết định đối với sự phát triển lịch sử. Văn hóa, về một phương diện nào đó, còn *đóng vai trò là cơ sở, là nền tảng của sự phát triển xã hội, trở thành yếu tố cấu thành cơ sở, nền tảng tinh thần của xã hội*.

2. Kế thừa quan điểm của C.Mác và Ăngghen về văn hóa cũng như vai trò của văn hóa trong đời sống xã hội, V.I.Lênin đã đưa ra quan điểm của mình về sự cần thiết phát triển văn hóa trong sự phát triển xã hội. Với công cuộc xây dựng xã hội mới ở một nước nông nghiệp lạc hậu - nước Nga Xôviết, V.I.Lênin đã ý thức một cách rõ ràng rằng, nước Nga không thể có được thành công như mong muốn khi quá độ lên chủ nghĩa xã hội nếu không phát triển văn hoá làm một cơ sở nền tảng.

¹⁰ Xem: C.Mác và Ph.Ăngghen (2000), *Toàn tập t.42*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.138.

3. Phát triển nền tảng tinh thần của xã hội và đến lượt mình, nền tảng tinh thần này của xã hội, lại trở thành cơ sở để con người phát triển chính bản thân mình, hoàn thiện mình và trở thành những con người phát triển toàn diện. Quan niệm một nước nông nghiệp lạc hậu trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội muốn xây dựng nền văn hóa mới thành công thì cần thiết phải tiến hành “một cuộc cách mạng văn hóa”. Đó chính là những ý nghĩa lịch sử trong quan niệm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin về văn hóa và phát triển văn. Quan điểm đó đã trở thành cơ sở lý luận cho sự phát triển văn hóa nói riêng và phát triển xã hội nói chung. Đồng thời nó cũng trở thành nền tảng của việc xây dựng một nền văn hóa mới.

Chương 2

TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA VÀ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA

2.1. TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA

2.1.1. Hồ Chí Minh tiếp thu và phát triển quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin về văn hóa

Thứ nhất, quan niệm văn hóa trong tư tưởng Hồ Chí Minh

Về khái niệm “văn hóa”, trong *Mục đọc sách* ở phần cuối của tập *Nhật ký trong tù*, lần đầu tiên, Hồ Chí Minh đã đưa ra một định nghĩa được coi là kinh điển về văn hóa. Theo đó, có thể nói, trong định nghĩa này và với những điểm then chốt về xây dựng nền văn hóa dân tộc, Hồ Chí Minh đã hiểu quan niệm “văn hóa” theo nghĩa rộng của từ này. Đó là toàn bộ những giá trị vật chất và tinh thần mà loài người sáng tạo ra nhằm đáp ứng nhu cầu sinh tồn của mình và coi đó là mục đích cuộc sống của mình¹¹.

Thứ hai, Hồ Chí Minh tiếp thu và phát triển quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác – Lênin về văn hóa

Với Hồ Chí Minh, chủ nghĩa Mác – Lênin nói chung, tư tưởng văn hóa Mác - Lênin nói riêng là một thế giới quan khoa học, một vũ khí đấu tranh cách mạng có tác dụng cải tạo mạnh mẽ nền văn hóa cũ và xây dựng nền văn hóa mới Việt Nam. Tuy nhiên, khi đưa chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng văn hóa Mác - Lênin cũng như các giá trị văn hóa phương Tây vào Việt

¹¹ Xem: Hồ Chí Minh (1994), *Biên niên sử, tập 3*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.431.

Nam, bao giờ Người cũng yêu cầu chúng ta “xem xét lại chủ nghĩa Mác về cơ sở lịch sử của nó, củng cố nó bằng dân tộc học phương Đông”¹².

Tiếp thu chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng văn hóa Mác - Lênin, Hồ Chí Minh đã xây dựng cơ sở triết học cho tư tưởng văn hóa của Người xuất phát từ quan điểm biện chứng giữa vấn đề dân tộc và vấn đề nhân loại, giữa giá trị lịch sử và giá trị thời đại. Theo Người, việc giải quyết các vấn đề văn hóa của dân tộc, việc phát triển văn hóa dân tộc phải gắn liền với sự phát triển văn hóa chung của nhân loại và khi chủ nghĩa dân tộc thắng lợi, “nhất định chủ nghĩa dân tộc ấy sẽ biến thành chủ nghĩa quốc tế”¹³.

2.1.2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về tính chất và vị trí của văn hóa

Thứ nhất, tư tưởng Hồ Chí Minh về tính chất của nền văn hóa mới

Theo quan điểm của Hồ Chí Minh, dân tộc, khoa học và đại chúng là ba tính chất mà văn hóa mới phải có. Đây cũng là quan điểm nhất quán của Người về tính chất của nền văn hóa mới Việt Nam. Nền văn hóa có tính chất dân tộc là nền văn hóa trước hết phải duy trì, bảo vệ, chấn hưng và phát triển bản sắc văn hóa dân tộc. Khoa học ở đây bao gồm cả ý nghĩa tiên tiến của chủ nghĩa xã hội lẫn ý nghĩa hiện đại. Tính đại chúng nghĩa là một nền văn hóa vì nhân dân lao động. Nhân dân là chủ thể và là đối tượng phục vụ của văn hóa.

Thứ hai, tư tưởng Hồ Chí Minh về vị trí của văn hóa trong đời sống xã hội

Nói đến vị trí và vai trò của văn hóa trong đời sống xã hội, Hồ Chí Minh khẳng định văn hóa là đời sống tinh thần của xã hội, thuộc kiến trúc thượng tầng. Ở đây Hồ Chí Minh đã đặt văn hóa ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội tạo thành bốn lĩnh vực chủ yếu của đời sống xã hội và các vấn đề này có mối quan hệ mật thiết với nhau. Cho nên trong công cuộc xây dựng đất nước, cả bốn lĩnh vực này phải được coi trọng như nhau.

Về mối quan hệ giữa văn hóa với kinh tế, chính trị và xã hội, trước hết, Hồ Chí Minh cho rằng, văn hóa chỉ được giải phóng khi cả chính trị và xã hội đều được giải phóng. Giải phóng chính trị, xã hội mở đường cho văn hóa phát triển. Không chỉ gắn văn hóa với chính trị, Hồ Chí Minh còn gắn văn hóa với kinh tế, phát triển văn hóa với phát triển kinh tế. Theo người, xây

¹² Hồ Chí Minh (1994), *Biên niên sử, tập 1*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.465.

¹³ Hồ Chí Minh (1994), *Biên niên sử, tập 1*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.467.

dựng và phát triển kinh tế cần phải đi trước mở đường để tạo điều kiện cho việc xây dựng và phát triển văn hóa.

2.2. TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA

2.2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về mục tiêu phát triển văn hóa

Mục tiêu đầu tiên của phát triển văn hóa theo Hồ Chí Minh là “phải triệt để tẩy trừ mọi di tích thuộc địa và ảnh hưởng nô dịch của văn hóa đế quốc”¹⁴. Văn hóa mới phải tẩy trừ, phải “chỉnh huấn” mọi thói hư, tật xấu trong mỗi người. Đó chính là mục tiêu thứ hai đặt ra cho phát triển văn hóa. Xây dựng con người Việt Nam mới chính là mục tiêu thứ ba của phát triển văn hóa.

2.2.2. Tư tưởng Hồ Chí Minh về nội dung phát triển văn hóa

Thứ nhất, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển văn hóa giáo dục

Để phát triển văn hóa giáo dục, Hồ Chí Minh đưa ra các yêu cầu cho giáo dục là: nâng cao dân trí; phải nhanh chóng “thanh toán nạn mù chữ”; nền giáo dục mới phải là nền giáo dục của dân, do dân và vì dân; phải có cơ quan chuyên trách việc giáo dục; giáo dục phải có hệ thống, phải có chương trình; nền giáo dục mới phải thực tế, thực dụng và toàn diện; phải thi đua trong giáo dục¹⁵.

Thứ hai, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển văn hóa văn nghệ

Tư tưởng Hồ Chí Minh về văn nghệ bao gồm nhiều quan điểm lớn, có thể khái quát ở những quan điểm như sau:

Một là, văn nghệ là mặt trận, nghệ sĩ là chiến sĩ, tác phẩm văn nghệ là vũ khí sắc bén trong đấu tranh cách mạng, trong xây dựng xã hội mới, con người mới.

Hai là, văn nghệ phải gắn bó với thực tiễn của đời sống nhân dân

Ba là, văn hóa văn nghệ phải có những tác phẩm văn nghệ xứng đáng với thời đại mới của đất nước và dân tộc.

Thứ ba, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển văn hóa đời sống

Đời sống mới theo tư tưởng Hồ Chí Minh gồm ba nội dung chủ yếu là *Đạo đức mới, Lối sống mới và nếp sống mới*¹⁶.

¹⁴ Hồ Chí Minh (1996), *Toàn tập, tập 6*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.173.

¹⁵ Xem: Hồ Chí Minh (1995), *Toàn tập, tập 4*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr. 118.

¹⁶ Xem: Bộ Giáo dục và Đào tạo (2009), *Giáo trình Tư tưởng Hồ Chí Minh*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.443.

Đạo đức mới - đó là những khái niệm đạo đức truyền thống cơ bản của Nho giáo, như Cần, Kiệm, Liêm, Chính.

Lối sống mới - đó là phong cách sống và phong cách làm việc mới; đó cũng là lối sống văn minh, tiên tiến, kết hợp hài hòa truyền thống tốt đẹp của dân tộc và tinh hoa của nhân loại.

Nếp sống mới - đó là khi lối sống mới đã dần trở thành thói quen ở mỗi người, trở thành phong tục tập quán của cả một cộng đồng, trong phạm vi địa phương và mở rộng dần ra cả nước.

Ngoài ra, Hồ Chí Minh còn đề ra những biện pháp xây dựng và phát triển đời sống mới - đời sống văn hóa, hay văn hóa đời sống đó là: phải khéo léo, linh động, kiên trì; phải tuyên truyền, giải thích và làm gương; phải không ngừng học tập, hoạt động cách mạng, phê bình và tự phê bình.

Thứ tư, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển văn hóa chính trị

Văn hóa chính trị Hồ Chí Minh được hình thành từ những giá trị văn hóa chính trị truyền thống của dân tộc Việt Nam như: chủ nghĩa dân bản (lấy dân là gốc), lấy đại nghĩa để thắng hung tàn, lấy chí nhân thay cường bạo, khoan thư sức dân để làm kế sâu rễ bền gốc; cùng với những giá trị văn hóa chính trị mới mẻ và tiến bộ của phương Tây như: công bằng, dân chủ, bình đẳng, tự do, pháp quyền, nhân quyền...

Nội dung dễ nhận thấy nhất trong văn hóa chính trị Hồ Chí Minh là quan điểm gần dân, coi “dân là gốc”, “dân là chủ”. Việc Người luôn coi trọng và kiên trì quan điểm này đã có tác dụng to lớn, có ý nghĩa quyết định đến việc thu phục và vận động được sức mạnh của toàn dân vào công cuộc cách mạng giải phóng dân tộc.

2.2.3. Tư tưởng Hồ Chí Minh về phương pháp phát triển văn hóa

Theo Hồ Chí Minh: “Phát huy vốn cổ quý báu của dân tộc (nhưng tránh phục cổ một cách máy móc) và học tập văn hóa tiên tiến của các nước (nhưng phải có chọn lọc)”¹⁷, đây chính là quan điểm chỉ đạo mang tính phương pháp luận chủ yếu và hết sức quan trọng trong quá trình xây dựng nền văn hóa Việt Nam mới trước bước ngoặt lịch sử đầy sóng gió mà Hồ Chí Minh đã đưa ra.

¹⁷ Võ Nguyên Giáp (2003), *Tư tưởng Hồ Chí Minh về con đường cách mạng Việt Nam*, Nxb Hà Nội, Hà Nội, tr. 3903.

Phương pháp luận này khi được vận dụng vào công cuộc xây dựng nền văn hóa mới Việt Nam khi đó đã tất yếu đưa đến những nguyên tắc phát triển văn hóa Hồ Chí Minh. Đó là những nguyên tắc: việc xây dựng nền văn hóa mới không thể một sớm, một chiều được, không thể ép buộc được, mà “phải làm từ từ”; cán bộ văn hóa, *cần phải thực tế*, hết sức cụ thể trong mỗi bước đi; xây dựng văn hóa mới phải biết nêu gương; phải thi đua trong việc xây dựng văn hóa mới.

Ngoài ra, Hồ Chí Minh còn nêu ra một số nguyên tắc xây dựng và phát triển văn hóa mới như: *Phải có sự thống nhất; Phải huy động công sức của toàn dân; Phải có trí thức; Phải có sự giám sát của nhân dân.*

KẾT LUẬN CHƯƠNG 2

1. Tư tưởng văn hóa Hồ Chí Minh không chỉ bắt nguồn từ truyền thống văn hóa của dân tộc Việt Nam, từ nhân cách, bản lĩnh văn hóa của một nhà văn hóa kiệt xuất, mà còn là sự hội tụ, kết tinh tinh hoa văn hóa nhân loại và đương nhiên, trong đó có quan niệm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin về văn hóa và phát triển văn hóa. Trên cơ sở đó, Hồ Chí Minh đã đưa ra định nghĩa về văn hóa, ngoài ra, theo Người, xây dựng văn hóa - phải xây dựng một nền văn hóa dân tộc, khoa học, đại chúng. Mặt khác Người còn xác định văn hóa là đời sống tinh thần của xã hội, là lĩnh vực thuộc về kiến trúc thượng tầng của xã hội. Người đặt văn hóa ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội và khẳng định văn hóa cùng với kinh tế, chính trị, xã hội tạo thành bốn lĩnh vực chủ yếu, có tầm quan trọng ngang nhau của đời sống xã hội.

2. Nền văn hóa cũ của dân tộc Việt Nam là nền văn hóa được chất lọc, kết tinh qua hàng nghìn năm dựng nước, giữ nước. Tuy nhiên, do được xây dựng trên cơ sở nền văn minh nông nghiệp, lại thêm chịu sự chi phối gay gắt của tồn tại xã hội cũng như tư duy quản lý quân chủ chuyên chế lâu dài, nên nền văn hóa cũ đó còn mang nhiều thiếu hụt, hạn chế. Bởi vậy, theo Hồ Chí Minh một trong những nhiệm vụ cấp bách đầu tiên đối với chúng ta là thiết lập một nền văn hóa mới mang những mục tiêu của thời đại. Những mục tiêu mà văn hóa cần đạt tới chính là: Phải triệt để tẩy trừ mọi di tích thuộc địa và ảnh hưởng nô dịch của văn hóa đế quốc; Phải tẩy trừ, phải “chỉnh huấn” mọi thói hư, tật xấu trong mỗi người; Phải xây dựng con người Việt Nam mới.

Việc vạch ra các mục tiêu, hay thực chất là các chức năng mà văn hóa phải đảm nhiệm là chỉ đạo hết sức quan trọng có ý nghĩa quyết định đối với việc xác định những phương pháp xây dựng và phát triển nền văn hóa mới. Là một nhà lý luận, đồng thời cũng là lãnh tụ tối cao, Hồ Chí Minh không chỉ vạch ra các quan điểm về phương pháp xây dựng và phát triển văn hóa mới mà còn xác định cụ thể nội dung của phát triển văn hóa. Nội dung phát triển văn hóa ở Hồ Chí Minh rất đa dạng được biểu hiện ở nhiều nội dung và nhiều lĩnh vực trong đời sống xã hội, nhưng trong đó bao hàm nhất và nổi bật nhất là trong lĩnh vực văn hóa giáo dục, văn hóa văn nghệ, văn hóa đời sống và lĩnh vực văn hóa chính trị.

Chương 3

QUAN ĐIỂM CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM VỀ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA TRONG THỜI KỲ ĐỔI MỚI

3.1. QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH, PHÁT TRIỂN ĐƯỜNG LỐI VĂN HÓA VÀ QUAN ĐIỂM CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM VỀ NỘI DUNG PHÁT TRIỂN VĂN HÓA TRONG THỜI KỲ ĐỔI MỚI

3.1.1. Quá trình hình thành và phát triển đường lối văn hóa của Đảng Cộng sản Việt Nam trên cơ sở kế thừa, vận dụng và phát triển quan điểm Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển văn hóa.

Đến với chủ nghĩa Mác - Lênin nói chung, tư tưởng về nền văn hóa vô sản, Hồ Chí Minh chủ trương xác lập một nền văn hóa mới Việt Nam theo tư tưởng xã hội chủ nghĩa. Mọi sáng tạo lý luận của người đã thể hiện rõ một định hướng đúng đắn, sáng tạo cho công cuộc xây dựng nền văn hóa mới Việt Nam.

Với tinh thần đó, tại Đại hội lần thứ III, Đảng ta đã xác định rõ đường lối xây dựng và phát triển nền văn hóa mới Việt Nam với hai đặc trưng cơ bản là *xã hội chủ nghĩa về nội dung, dân tộc về hình thức*. Sau thắng lợi của cuộc chiến tranh chống Mỹ, đất nước thống nhất, cả nước cũng thực hiện một nhiệm vụ chiến lược là xây dựng chủ nghĩa xã hội, tại Đại hội IV và Đại hội V, Đảng ta tiếp tục khẳng định và phát triển đường lối văn hóa đó với *nội dung xã hội chủ nghĩa và tính chất dân tộc*. Và, khi thông qua *Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội* tại Đại hội VII, Đảng ta đã khẳng định đường lối xây dựng và phát triển nền “*Văn hóa tiên*

tiền, đậm đà bản sắc dân tộc”. Đây là đường lối xây dựng và phát triển nền văn hóa mới Việt Nam trong thời kỳ đổi mới đất nước theo định hướng xã hội chủ nghĩa trên cơ sở tiến hành công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Tại Đại hội XII, Đảng ta đặc biệt nhấn mạnh quan điểm phát triển văn hóa vì mục tiêu “*xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện*”. Với quan điểm này, Đảng ta yêu cầu “*đúc kết và xây dựng hệ giá trị văn hóa và hệ giá trị chuẩn mực của con người Việt Nam thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế*”¹⁸.

3.1.2. Quan điểm của Đảng Cộng sản Việt Nam về nội dung phát triển văn hóa trong thời kỳ đổi mới trên cơ sở kế thừa, vận dụng và phát triển quan điểm Mác – Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh về phát triển văn hóa.

Trong qua trình đổi mới, Đảng ta đã sớm khẳng định, “*văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội*” (Hội nghị BCH Trung ương lần thứ 4, khóa VII, tháng 1 năm 1993), khẳng định vai trò động lực của văn hóa trong công cuộc đổi mới, công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Văn kiện Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VIII (1996), tiếp tục khẳng định vai trò, vị trí của phát triển văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, là mục tiêu, động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế, xã hội. Đại hội XI của Đảng đề ra nhiệm vụ: “*Phát triển toàn diện, đồng bộ các lĩnh vực văn hóa, vừa phát huy những giá trị tốt đẹp của dân tộc, vừa tiếp thu những tinh hoa văn hóa nhân loại, xử lý tốt mối quan hệ giữa kinh tế và văn hóa để văn hóa thực sự là nền tảng tinh thần của xã hội, là một động lực phát triển kinh tế – xã hội và hội nhập quốc tế*”¹⁹. Đại hội XII của Đảng xác định phương hướng: “*Xây dựng văn hóa và con người Việt Nam phát triển toàn diện, hướng đến chân – thiện – mỹ, thấm nhuần tinh thần dân tộc, nhân văn, dân chủ và khoa học*”, “*phát triển văn hóa thực sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc của xã hội, là sức mạnh nội sinh quan trọng bảo đảm sự phát triển bền vững và bảo vệ vững chắc Tổ quốc nhằm thực hiện thành công mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh*”²⁰.

¹⁸ Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, tr.126-127.

¹⁹ Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội, tr.126.

²⁰ Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, tr.126.

Trên cơ sở những quan điểm và đường lối của Đảng, vấn đề phát triển văn hóa với tư cách nền tảng tinh thần của dân tộc có thể được hiểu ở bốn khía cạnh chủ yếu là:

Thứ nhất, văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội phải được hiểu theo nghĩa đi cùng với “nền tảng vật chất của xã hội”.

Thứ hai, với tính cách là nền tảng tinh thần của xã hội, văn hóa vừa là mục tiêu, vừa là động lực của sự phát triển kinh tế – xã hội.

Thứ ba, phát triển văn hoá với tư cách nền tảng tinh thần của xã hội, thể hiện ở mọi lĩnh vực của đời sống tinh thần xã hội.

Thứ tư, với tư cách là nền tảng tinh thần của xã hội, văn hóa thể hiện ở tất cả các lĩnh vực sinh hoạt, hoạt động và quan hệ con người trong xã hội.

3.2. QUAN ĐIỂM CỦA ĐẢNG CỘNG SẢN VIỆT NAM VỀ ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN VĂN HÓA VỚI TƯ CÁCH NỀN TẢNG TINH THẦN XÃ HỘI TRONG THỜI KỲ ĐỔI MỚI

3.2.1. Gắn phát triển văn hóa với với thực hiện chiến lược xây dựng con người Việt Nam phát triển toàn diện

Đây là một *định hướng có tầm quan trọng đặc biệt*. Điều đó được quy định bởi:

Thứ nhất, văn hóa Việt Nam là thành quả của cộng đồng các dân tộc Việt Nam sáng tạo ra trong quá trình lịch sử hàng ngàn năm đấu tranh dựng nước, giữ nước và xây dựng đất nước.

Thứ hai, nền văn hóa Việt Nam luôn trường tồn và phát triển ấy được vị anh hùng dân tộc và danh nhân văn hóa thế giới Hồ Chí Minh vun trồng, phát triển dưới ánh sáng của chủ nghĩa Mác – Lênin và trên cơ sở những đặc điểm của con người và thực tiễn cách mạng Việt Nam.

Thứ ba, vận dụng một cách sáng tạo quan điểm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin về văn hóa vô sản và tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng văn hóa gắn với phát triển con người Việt Nam vào sự nghiệp đổi mới đất nước, đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa vì mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh.

Thứ tư, đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa để đi đến mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh trong bối cảnh kinh tế thị trường và toàn cầu hóa hiện nay đang đặt ra những yêu cầu rất cao đối với văn hóa.

3.2.2. Gắn phát triển văn hóa với tăng trưởng kinh tế, thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội

Đây được coi là *định hướng cơ bản mang tính chủ đạo*. Điều đó được quy định bởi:

Thứ nhất, nếu văn hóa là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu, vừa là động lực thúc đẩy sự phát triển kinh tế - xã hội, là nguồn lực nội sinh quan trọng nhất của phát triển nói chung, tăng trưởng kinh tế nói riêng, thì đến lượt mình, phát triển kinh tế - xã hội, tăng trưởng kinh tế chính là nền tảng, là cơ sở vật chất cho phát triển văn hóa.

Thứ hai, để sự nghiệp đổi mới, đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đi đến thắng lợi thì không thể không phát triển con người toàn diện, xây dựng nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.

Thứ ba, trong bối cảnh toàn cầu hóa phát triển kinh tế tri thức, sự tăng trưởng kinh tế ngày càng cao thì nhân loại ngày càng nhận rõ thêm vai trò và tác dụng của văn hóa trong phát triển. Văn hóa không chỉ là mục tiêu, động lực, mà còn điều tiết kinh tế - xã hội.

Thứ tư, đẩy mạnh công nghiệp, hóa hiện đại hóa để đi tới mục tiêu “dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh” trong bối cảnh kinh tế thị trường và toàn cầu hóa.

3.2.3. Gắn việc giữ gìn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống Việt Nam với chủ động hội nhập quốc tế về văn hóa, tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại

Xác định là một *định hướng cơ bản*. Điều đó được quy định bởi:

Thứ nhất, trong thời đại ngày nay, toàn cầu hoá kinh tế đã trở thành một xu thế khách quan, lôi cuốn ngày càng nhiều nước tham gia.

Thứ hai, trên thực tế, sự thâm nhập tràn lan các hàng hoá đủ chủng loại và có chất lượng, vừa đáp ứng nhu cầu tiêu dùng của con người vừa kích thích tâm lý tiêu dung vật chất, tạo điều kiện cho sự hình thành một xã hội tiêu dùng.

Thứ ba, văn hóa bao giờ cũng cắm rễ sâu vào đời sống dân tộc, nhưng văn hóa cũng là bao dung. Sự thống nhất giữa cái dân tộc với cái quốc tế là con đường phát triển tất yếu của các nền văn hóa dân tộc.

Thực hiện định hướng cơ bản và có tầm chiến lược này để xây dựng thành công nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trong xu

thế toàn cầu hóa hiện nay, đòi hỏi chúng ta phải thực hiện hàng loạt vấn đề có tính nguyên tắc. Đó là:

Thứ nhất, giữ vững định hướng xã hội chủ nghĩa trong sự giao lưu, hội nhập văn hóa thế giới.

Thứ hai, mở cửa, hội nhập văn hóa thế giới là nhằm tiếp thu tối đa các giá trị văn minh, văn hóa thế giới, đồng thời phải đảm bảo giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc.

Thứ ba, để có thể tiếp thu sức mạnh bên ngoài mà vẫn giữ vững chủ quyền và bản sắc văn hóa dân tộc trong hội nhập, các yếu tố nội sinh phải là những yếu tố giữ vị trí chủ đạo, phải đóng vai trò quyết định cho việc định hướng các mối quan hệ với các yếu tố bên ngoài, còn các yếu tố bên ngoài phải trở thành tố chất kích thích sự tiến hóa của các yếu tố bên trong.

Thứ tư, hội nhập văn hóa phải dựa trên cơ sở lựa chọn tối ưu để tiếp thu được nhiều tinh hoa văn hóa nhân loại phù hợp với đặc điểm và điều kiện dân tộc, phù hợp với truyền thống văn hóa Việt Nam.

Thứ năm, lấy chủ động hội nhập làm điều kiện để xử lý đúng mối quan hệ bên trong – bên ngoài và do vậy, khi tiếp nhận các thành tựu văn hóa, văn minh nhân loại, bản thân chúng ta phải có đủ trình độ và bản lĩnh văn hóa, lấy nền văn hóa của mình làm gốc, lấy tiêu chuẩn văn hóa dân tộc làm bộ lọc để tiếp thu các giá trị văn hóa, văn minh nhân loại.

Thứ sáu, khi hội nhập văn hóa, chúng ta phải giữ vững chủ quyền, không chấp nhận những sản phẩm văn hóa, văn minh theo lối áp đặt, loại bỏ những yếu tố văn hóa bên ngoài không phù hợp với văn hóa Việt Nam.

Thứ bảy, chúng ta tiếp thu tối đa các tinh hoa văn hóa, văn minh nhân loại, nhưng không bắt chước một cách máy móc mà là linh hoạt cải biến, cải biến một cách sáng tạo những tinh hoa đó thành các giá trị văn hóa mới Việt Nam.

Thứ tám, chúng ta phải chủ động hội nhập để làm phong phú và hiện đại thêm, làm đậm đà và bền vững thêm bản sắc văn hóa dân tộc chứ không làm cho văn hóa dân tộc hòa tan, trở thành “ cái bóng mờ” của các nền văn hóa khác.

Thứ chín, chúng ta tiếp thu có chọn lọc tinh hoa văn hóa nhân loại, đồng thời cũng phải mạnh dạn gạt bỏ những yếu tố đã trở nên lỗi thời, không còn phù hợp trong di sản văn hóa dân tộc.

Giải quyết những vấn đề có tính nguyên tắc đó, theo chúng tôi là hết sức cần thiết khi chúng ta chủ trương xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trong bối cảnh mở cửa, hội nhập với nền văn hóa thế giới, khi toàn cầu hóa kinh tế thế giới đã trở thành một xu thế khách quan.

KẾT LUẬN CHƯƠNG 3

1. Ngay từ khi mới thành lập, đứng trên lập trường của chủ nghĩa Mác - Lênin và xuất phát từ tư tưởng của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin về văn hóa vô sản, văn hóa xã hội chủ nghĩa, Đảng cộng sản Việt Nam dưới sự lãnh đạo của chủ tịch Hồ Chí Minh đã xác định một cách rõ ràng rằng, cách mạng văn hóa là một bộ phận cấu thành của cách mạng Việt Nam; đường lối xây dựng và phát triển nền văn hóa mới xã hội chủ nghĩa là một bộ phận không thể tách rời, không thể thiếu trong đường lối chung của cách mạng Việt Nam. Với tinh thần đó, Đảng ta đã xác định rõ phương hướng: “Xây dựng văn hóa và con người Việt Nam phát triển toàn diện, hướng đến chân – thiện – mỹ, thấm nhuần tinh thần dân tộc, nhân văn, dân chủ và khoa học”, “phát triển văn hóa thực sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc của xã hội, là sức mạnh nội sinh quan trọng bảo đảm sự phát triển bền vững và bảo vệ vững chắc Tổ quốc nhằm thực hiện thành công mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”²¹.

2. Trong công cuộc đổi mới đất nước, để xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, Đảng ta đã xác định các định hướng: gắn phát triển văn hóa với thực hiện chiến lược phát triển con người trong công cuộc đổi mới đất nước phải được coi là một tính định hướng tầm quan trọng, đặc biệt; gắn phát triển văn hóa với tăng trưởng kinh tế, thực hiện tiên bộ và công bằng xã hội vì mục tiêu phát triển bền vững phải được coi là *định hướng cơ bản mang tính chủ đạo*; và, gắn việc giữ gìn và phát huy các giá trị văn hoá truyền thống Việt Nam với việc chủ động hội nhập quốc tế về văn hóa, tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại phải được coi là một *định hướng cơ bản*.

²¹ Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, tr.126.

PHẦN KẾT LUẬN

1. Theo quan điểm của C.Mác và Ph.Ăngghen, *văn hoá là toàn bộ những thành quả được tạo ra nhờ hoạt động lao động sáng tạo của con người*. Văn hoá là "thiên nhiên thứ hai" - thiên nhiên được con người cải biến, được nhân hoá, mang ý nghĩa và nội dung con người. Văn hoá, về một phương diện nào đó, còn *đóng vai trò là cơ sở, là nền tảng của sự phát triển xã hội, trở thành yếu tố cấu thành cơ sở, nền tảng tinh thần của xã hội*. Với công cuộc xây dựng xã hội mới ở một nước nông nghiệp lạc hậu - nước Nga Xôviết, V.I.Lênin đã ý thức một cách rõ ràng rằng, nước Nga không thể có được thành công như mong muốn khi quá độ lên chủ nghĩa xã hội nếu không phát triển văn hoá làm một cơ sở nền tảng. Phát triển nền tảng tinh thần của xã hội và đến lượt mình, nền tảng tinh thần này của xã hội, lại trở thành cơ sở để con người phát triển chính bản thân mình, hoàn thiện mình và trở thành những con người phát triển toàn diện. Quan niệm một nước nông nghiệp lạc hậu trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội muốn xây dựng nền văn hóa mới thành công thì cần thiết phải tiến hành "một cuộc cách mạng văn hóa". Đó chính là những ý nghĩa thời đại trong quan niệm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin về văn hóa và phát triển văn.

2. Tư tưởng văn hóa Hồ Chí Minh không chỉ bắt nguồn từ truyền thống văn hóa của dân tộc Việt Nam, từ nhân cách, bản lĩnh văn hóa của một nhà văn hóa kiệt xuất, mà còn là sự hội tụ, kết tinh tinh hoa văn hóa nhân loại và đương nhiên, trong đó có quan niệm của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin về văn hóa và phát triển văn hóa. Trên cơ sở đó, Hồ Chí Minh đã đưa ra định nghĩa về văn hóa, đây là định nghĩa văn hóa theo nghĩa rộng. Ngoài ra, theo Người, xây dựng văn hóa - phải xây dựng một nền văn hóa dân tộc, khoa học, đại chúng. Mặt khác Người còn xác định văn hóa là đời sống tinh thần của xã hội, là lĩnh vực thuộc về kiến trúc thượng tầng của xã hội. Người đặt văn hóa ngang hàng với kinh tế, chính trị, xã hội và khẳng định văn hóa cùng với kinh tế, chính trị, xã hội tạo thành bốn lĩnh vực chủ yếu, có tầm quan trọng ngang nhau của đời sống xã hội.

Nền văn hóa cũ của dân tộc Việt Nam là nền văn hóa được chắt lọc, kết tinh qua hàng nghìn năm dựng nước, giữ nước. Bởi vậy, theo Hồ Chí Minh một trong những nhiệm vụ cấp bách đầu tiên đối với chúng ta là thiết lập một nền văn hóa mới mang những mục tiêu của thời đại. Những mục tiêu mà văn

hóa cần đạt tới chính là: Phải triệt để tẩy trừ mọi di tích thuộc địa và ảnh hưởng nô dịch của văn hóa đế quốc; Phải tẩy trừ, phải “chỉnh huấn” mọi thói hư, tật xấu trong mỗi người; Phải xây dựng con người Việt Nam mới. Phải vạch ra các mục tiêu, hay thực chất là các chức năng mà văn hóa phải đảm nhiệm là chỉ đạo hết sức quan trọng có ý nghĩa quyết định đối với việc xác định những phương pháp xây dựng và phát triển nền văn hóa mới. Đồng thời, còn xác định cụ thể nội dung của phát triển văn hóa.

3. Ngay từ khi mới thành lập, đứng trên lập trường của chủ nghĩa Mác - Lênin và xuất phát từ tư tưởng của các nhà sáng lập chủ nghĩa Mác - Lênin về văn hóa vô sản, văn hóa xã hội chủ nghĩa, Đảng cộng sản Việt Nam đã xác định rõ phương hướng: “Xây dựng văn hóa và con người Việt Nam phát triển toàn diện, hướng đến chân – thiện – mỹ, thấm nhuần tinh thần dân tộc, nhân văn, dân chủ và khoa học”, “phát triển văn hóa thực sự trở thành nền tảng tinh thần vững chắc của xã hội, là sức mạnh nội sinh quan trọng bảo đảm sự phát triển bền vững và bảo vệ vững chắc Tổ quốc nhằm thực hiện thành công mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”²².

Trong công cuộc đổi mới đất nước, để xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc, Đảng ta đã xác định các định hướng: gắn phát triển văn hóa với thực hiện chiến lược phát triển con người trong công cuộc đổi mới đất nước phải được coi là một tính định hướng tầm quan trọng, đặc biệt; gắn phát triển văn hóa với tăng trưởng kinh tế, thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội vì mục tiêu phát triển bền vững phải được coi là *định hướng cơ bản mang tính chủ đạo*; và, gắn việc giữ gìn và phát huy các giá trị văn hoá truyền thống Việt Nam với việc chủ động hội nhập quốc tế về văn hóa, tiếp thu tinh hoa văn hóa nhân loại phải được coi là một *định hướng cơ bản*.

²² Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, tr.126.